

СУДОВИЙ КОНТРОЛЬ ЗА ЗДІЙСНЕННЯМ ДЕРЖАВНОГО НАГЛЯДУ У СФЕРІ ГОСПОДАРСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ: ПРАВОВІ ВИКЛИКИ ТА ПРАКТИКА

Артем Миколайович ЩЕГОЛЬ,

*аспірант Харківського національного
університету внутрішніх справ*

Судовий контроль за здійсненням державного нагляду у сфері господарської діяльності є важливим елементом забезпечення законності в економічних процесах. Держава, впроваджуючи механізми нагляду, прагне досягти балансу між забезпеченням інтересів суспільства та захистом прав суб'єктів господарювання. Водночас, практика застосування таких контрольних заходів виявляє низку правових викликів, що вимагають ретельного аналізу та вдосконалення законодавчої бази.

Правова основа судового контролю за діяльністю органів, що здійснюють державний нагляд, закріплена в Конституції України та інших нормативно-правових актах. Згідно з Конституцією, кожен має право на судовий захист своїх прав та свобод, що передбачає можливість оскарження дій чи бездіяльності органів державної влади. Відповідно, діяльність органів, які здійснюють контроль у сфері господарської діяльності, повинна відповідати принципам законності, обґрунтованості та пропорційності, що стає об'єктом перевірки з боку суду. Одним із головних викликів у цій сфері є проблема надмірного адміністративного втручання в діяльність підприємств, що може призводити до обмеження їхньої економічної свободи та порушення принципу рівності перед законом. У судовій практиці часто виникають питання щодо правомірності застосування контрольних заходів, зокрема щодо законності проведення перевірок, відповідності процедурних норм та обґрунтованості накладених санкцій. Це вимагає від судів глибокого знання законодавства та вміння застосовувати його до конкретних ситуацій, забезпечуючи права суб'єктів господарювання. Крім того, важливою є роль суду у вирішенні спорів, пов'язаних із застосуванням контролюючими органами дискреційних повноважень. Часто органи державного нагляду мають широкі повноваження для прийняття рішень, що можуть впливати на господарську діяльність. Однак, реалізація таких повноважень повинна базуватися на чітких критеріях та бути підзвітною, що є об'єктом перевірки з боку суду. Судовий контроль дозволяє уникнути випадків зловживання владою та забезпечити прозорість у діяльності контролюючих органів. Практика судового розгляду справ у сфері державного нагляду виявляє також проблеми з виконанням судових рішень. Нерідко органи, які здійснюють нагляд, не виконують судових рішень, що підриває довіру до судової системи та знижує ефективність контролю за законністю їхніх дій. Це створює необхідність у розробці механізмів забезпечення виконання судових рішень та відповідальності посадових осіб за їх невиконання. Іншим аспектом є проблеми гармонізації національного законодавства із міжна-

родними стандартами у сфері державного нагляду та захисту прав підприємців. В умовах глобалізації економічних процесів та інтеграції України до європейського правового простору важливим є дотримання принципів правової визначеності, прозорості та передбачуваності регулювання. Це вимагає від судової системи врахування міжнародної практики та стандартів під час розгляду справ у цій сфері.

Судовий контроль виконує також функцію захисту прав підприємців від неправомірних дій або бездіяльності контролюючих органів. Це передбачає можливість підприємців звертатися до суду з вимогою скасування незаконних рішень, припинення дій, що порушують їхні права, та відшкодування збитків, завданих унаслідок незаконних дій. Важливість цієї функції особливо зростає в умовах посилення державного контролю у сфері господарської діяльності, що спостерігається в Україні у зв'язку з реформуванням економіки та боротьбою з корупцією. У зв'язку з цим, судовий контроль забезпечує можливість ефективного оскарження дій контролюючих органів, що сприяє формуванню справедливого конкурентного середовища та захисту прав підприємців. З іншого боку, суди зобов'язані забезпечувати баланс між інтересами держави та правами суб'єктів господарювання, що є важливим для стабільного розвитку економіки. Одним із ключових аспектів є питання відповідності дій контролюючих органів принципам правової визначеності та правопорядку. Судовий контроль за діяльністю органів нагляду включає оцінку правомірності рішень щодо проведення перевірок, застосування санкцій та інших заходів впливу на підприємства. Важливим є забезпечення прозорості та підзвітності дій органів нагляду, що сприяє підвищенню довіри до правової системи. У цьому контексті необхідно враховувати досвід інших країн у сфері судового контролю за державним наглядом. Наприклад, європейські країни приділяють велику увагу розробці механізмів судового захисту прав підприємців, забезпечуючи їм доступ до справедливого суду. Такий підхід може бути корисним для України з метою підвищення ефективності судового контролю та захисту прав суб'єктів господарської діяльності.

Підсумовуючи, можна стверджувати, що судовий контроль за здійсненням державного нагляду у сфері господарської діяльності відіграє ключову роль у забезпеченні законності та захисту прав суб'єктів господарювання. Проте, існує необхідність вдосконалення законодавчих та інституційних механізмів для забезпечення ефективного виконання судових рішень, підвищення прозорості дій органів нагляду та гармонізації національного законодавства з міжнародними стандартами. Це сприятиме розвитку правової держави, покращенню бізнес-клімату та захисту прав підприємців в Україні.